

בזה זכו ישראל על כל מסע במדבר כלימוד על מסעות האדם בזווי

1. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) במדבר פרשת מסעי דף קמא עמוד א

אלה מסעי בני ישראל. אלו המסעות של ישראל אבל מסעות של הכנענים אינן מסעות לפי שהיו נוסעים על פי ה' והענן על ראשיהן. בני ישראל. מזכיר את בני ישראל בכל ענין כמלך שמזהיר את עבדיו על בנו יחידו בני פלוני הזהרו בו. בני פלוני איפה הוא בני אנה הלך. אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם. כל זמן שהיו במצרים לא היו נראים צבאותם כיון שיצאו מיד נראו צבאותם. ביד משה ואהרן. וכן אמר דוד (תהלים עז) נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן. נחית סימן. "נסיים עשית להם. חיים נתתה להם. "ים קרעת להם. "תורה תמימה הנחלת להם:

2. מלבי"ם במדבר פרק לג

(א) אלה מסעי בני ישראל. כבר בארתי בארצות השלום (דרוש ב') שהטעם מה שהניע הקדוש ברוך הוא את ישראל במדבר ארבעים שנה ולא הכניסם לא"י תיכף, הוא כי יען שבמצרים השקעו מאד בטומאת מצרים ולא יכלו להטהר ממנה כמו שנראה ממה ששבו לסורם כמה פעמים במדבר, וע"כ הניעם במדבר ארבעים שנה וסבלו כמה תלאות ונבחנו בכמה בחינות ונצרפו צירוף אחר צירוף עד שהטהרו והחליפו שמלותיהם הצואים ולבשו בגדי קדש מדות הטהרה והקדושה כמ"ש אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים וגו' ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו' עד היום הזה (ומצד זה הטעם) ואורך אתכם ארבעים שנה במדבר למען תדעו כי אני ה' אלהיכם. ונהג ה' עמהם כאשר יסדר הרופא לאיש אשר הוא דר תחת קו המשוה באזור החם ורוצה להעתיק מגורתו אל קצה צפון באזור הקר וראה הרופא שאם יעתיק עצמו פתאום מקצה אל הקצה יחלה וימות ויסדר לו סדר מהלכו ומסעו אל מחוז החפץ, להטות את דרכו מן החום הבוער אל הקרח הנורא בדרך סבובי, באופן שיעתיק טבעו ותכונתו ממדרגה למדרגה. וצוהו כמה יתעכב בכל מסע לפי התרחק המדינה מקו המשוה ולפי תכונת גופו כאשר ישער בחכמתו, עד שיורגל אחד אחד עם האויר הקר ולא יזיקנו. וזה הענין בעצמו היה הסבה למסעות האלה. ועז"א אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים. והלא היל"ל אלה מסעי ב"י אשר נסעו לארץ ישראל, שהנסיעה תאמר תמיד אל מה שאליו לא ממה שממנו, רק ר"ל שנסיעות האלה לא נוכל ליחסם אל מה שאליו שהיה כדי לכנס לא"י, שהיו יכולים לכנס לא"י בלעדי המסעות האלה, כמ"ש אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר, כמו שלא ניחס הסבובים והעכובים שיעשה הנוסע הנ"ל מאזור החם אל אזור הקר להליכה אל אזור הקר רק לנסיעה מאזור החם כי זה המכריחו לסבובים אלה, ובכ"מ שיתעכב שם נאמר שעשה יציאה והעתק מהאזור החם במה שהעתק טבעו אל הפכו, כן היה באלה מסעי בני ישראל שבכל מסע ומסע יצאו יציאה חדש מארץ מצרים, ר"ל שהעתיקו א"ע מגלולי מצרים, וז"ש אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו ע"י המסעות האלה מארץ מצרים, ויען שיש הבדל בין מסעות כאלה המתיחסים אל הרופא שעל פיו יסע ויחנה לבין מסע אחרת שיתיחס אל האדם עצמו שיבחר הדרך הקרוב אל מחוז החפץ, לז"א כי המסעות האלה היו עפ"י ה' רופא הנפשות אשר סדר את המסעות האלה ביד משה ואהרן, ועז"א:

3. [רבינו] בח"י במדבר פרק לג

ועוד יש בזה תועלת אחרת להודיענו כי הכל לפי הכונה, ומטעם זה נמנו המסעות בשמותם להורות שהכל תלוי כפי מחשבתם של ישראל בהקב"ה, כשהיו זכאים ועושים רצון השם והיו נוסעים במחשבתם באותן המסעות ממחשבה רעה לטובה היתה מדת רחמים שעליהם מרחמת ומגינה עליהם, ולכך: "ויחננו בהר שפר, ויחננו במתקה", וכשהיו חוטאים ונוסעים ממחשבה טובה לרעה היתה מדת הדין שעמהם מתוחה כנגדם להענישם, ולכך: "ויחננו בחרדה", "ויחננו בדפקה", "ויחננו במרה", ועל זה אמרו בירושלמי: כשהיו מתלוננים ישראל במסעות היו השומרים סובבים במחנה מפחד בלילות. בארו לנו בזה כי כשהיו מתלוננים במסעות ומסיעים מחשבתם ומשנים אותה, היו המדות ההולכות עמהם יומם ולילה פועלות בהם הן לטוב הן לרע, הכל כפי מחשבתם, וזהו שאמר: (שיר השירים ג, ח) "מפחד בלילות", כלומר שהיו ישראל מתפחדים ממדת הדין.

ועוד יכלול ספור המסעות תועלת אחרת כי ירמוז לעתיד, שהרי דברי הנביאים כולם מוכיחים שהגאולה האחרונה כדמיון הראשונה, וכשם שיצאו ישראל בגאולה ראשונה ממצרים אל המדבר כן בגאולה האחרונה עתידים שיצאו הרבה מישראל אל המדבר ויעברו במקומות האלה והקב"ה יכלכלם וינהלם שם כמו שעשה לישראל במדבר, והוא שאמר הנביא: (יחזקאל כ, לה) "והוצאתים אל מדבר

העמים", והכתוב הזה מדבר לעתיד בגאולה אחרונה. והכתוב ירמוז זה ממה שהזכיר כאן שתי פעמים לשון "מוצאיהם": "ויכתוב משה את מוצאיהם", וחזר ואמר: "ואלה מסעיהם למוצאיהם", כי האחד הוא יציאת ישראל ממצרים, והשני יציאתנו מן הגלות החלל הזה, ולפי שכבר התחיל להזכיר "אלה מסעי" על המסעות לשעבר, על כן אמר "ואלה מסעיהם" לעתיד ביציאה שניה, כענין שכתוב: (ישעיה יא, יא) "ויוסיף ה' שנית ידו" וגו', והקב"ה ברחמיו ימהר יחישה מעשהו, מעשה הגאולה, בקרוב, ונגילה ונשמחה בו.

4. צרור המור במדבר פרשת מסעי

ולהורות שיש באלו המסעות דבר גדול. אמרו רבותינו ז"ל שנכתבו כאן שנים וארבעים מסעות. רמז לשם המפורש של שנים וארבעים. הוא שם של אבגית"ץ הרמז בפרשת בראשית במספר הימים. והם שבעה תיבות ובכל אחד יש בו ששה אותיות עולים שנים וארבעים וכל אחד יוצא מיומו. אבגית"ץ מיום הראשון. קר"ע שט"ן יוצא מיום שני. לפי שבו נברא גיהנם. וכן כולם על זה הדרך. ולכן נכתבו בכאן שנים וארבעים מסעות. כנגד זה השם של שנים וארבעים הרמז באומרו השם במ סני בקודש. לרמז שיש באלו המסעות דבר גדול. והוא חותם התורה כולה. וכמו שהתורה התחילה בימי בראשית שבם רמז שם ה' ב"ם. כן סיימה בפרשת אלה מסעי בספור שנים וארבעים מסעות שהם כנגד שם של שנים וארבעים שהזכרנו. לרמז שהתורה כולה כלולה וקשורה וחתומה בחותם אחד. בסוד ה' אחד ובסוד ה' במ. ואין בה פירוד וחילוק אלא שהיא קשורה תחלתה בסופה וסופה בתחלתה. ולכן כתב באלו המסעות ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ השם. להורות לנו שיש בהם דבר גדול. ולכן התורה כולה עם ספר אלה הדברים כלולה בסוד שנים ושלישים נתיבות חכמה. ולכן התחילה התורה בבי"ת של בראשית וסיימה בלמ"ד של ישראל. לרמז שנים ושלישים נתיבות חכמה. ואחר שאלו המסעות הם במספר במשקל. רומזים לשם של שנים וארבעים בסוד ה' במ. אין להפסיק החזן בקריאת הפרשה. אלא שיקראם כולם עם אדם אחד. בענין שיהיה המשכן אחד:

וכן נראה שנכתבו בכאן אלו המסעות בשם ה'. להשרישנו שרש ובטחון גדול בגאולה העתידה. ובענין הצרות העוברות עלינו. ולחזק ידיים רפות. לפי שהשם צופה ומביט עד סוף כל הדורות וראה הגליות שיעברו עלינו. ובפרט הגלות הרביעי החזק. וכתב אלו המסעות להבטיחנו בטחון גדול וחזק. כי אף על פי שנעבור צרות רבות ורעות. השם יחיינו ויוציאנו מגלותינו. כמו שעשה ביציאת מצרים שהיו מעונים זה כמה שנים בעבודת פרך. והשם שלח להם מושיעים להצילם מצרותם. ולכן התחיל ואמר אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים ביד משה ואהרן. וכי עד עכשיו לא ידענו שמשה ואהרן עשו את כל המופתים לפני פרעה להוציא את בני ישראל ממצרים. שכתב בכולם שיצאו ביד משה ואהרן. אבל הרמז בזה כי כמו שישראל אף על פי שלא היו ראויים לצאת ממצרים לפי מעשיהם. נגאלו ביד משה ואהרן ובזכותם. כן יהיה בגאולות העתידות שישלח להם מושיע ורב להושיעם. ובפרט בגאולה הרביעית יגאל על יד שני משיחים משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. ולפי שיש באלו השנים וארבעים מסעות דבר גדול בסוד גאולתינו. אמר ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ השם. להורות שנכתבו על פי השם. ושם ה' במ רמז בהם. שהוציאם מצרה לרוחה. ואפילו שעברו רעות רבות וצרות ויצאו מרעה אל רעה. לא עשה בהם כלה בסוד השם הרמז באלו המסעות. וזה להבטיחנו כי כן יעשה השם בגאולה העתידה. שאע"פ שנהיה נעים ונדים מהר לגבעה וממלכות למלכות ומגירוש לגירוש. מארץ ישראל לחוצה לארץ ומצרפת לספרד ומספרד למלכות ישמעאל ויענונו. ויושב קדם סלה ישמרנו. כי בעונותינו גלות ירושלם אשר בספר דכבר נתגרשו כולם ולא נשאר איש בכל המלכות. זולתי הנשארים אשר נשארו מן השבי ומן המלקוח ומן הדבר והרעב. נסים ופלאים מחרב אדום למלכות פרס ולמלכות ישמעאל. והנם כל המון ישראל מכל גלות ספרד במלכות פא"ס. עד שנתקיים בנו בעונותינו ונשאתם מתי מספר תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרוב. ואנו בטוחים בה' שיוציאנו מגלותינו ומדלותינו כמו שהוציא לאבותינו ממצרים. אף על פי שלא נהיה ראויים וכל זה מצד רחמיו:

ויש לנו להבין ולחקור באלו המסעות. שלא לחנם נכתבו בתורה כאומרו אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו על יד משה ואהרן. ולא די זה אלא שכתב ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה'. והזכיר כל המסעות בפרט ויסעו מרעמסס וכו'. וכל המסעות היו שנים וארבעים מסעות שהלכו בארבעים שנה. והתורה כתבה כמתמה. מזה ראו דבר גדול אלה מסעי בני ישראל. וכן ראו דבר גדול כי הנם כתובים על ספר הישר ע"פ ה' להצטער בצרתם. וא"כ כשיבא אותו עת רמז בדברי הנביאים באחרית הימים. ויקשב ה' וישמע התלאות והמסעות והמאורעות הכתובות בספר זכרון לפניו. מיום אשר גלינו מארצנו עד היום הזה שהוא קרוב מאלף וחמש מאות שנה. יעלו המסעות לאין מספר כשתוציא אלף וחמש

העמים", והכתוב הזה מדבר לעתיד בגאולה אחרונה. והכתוב ירמוז זה ממה שהזכיר כאן שתי פעמים לשון "מוצאיהם": "ויכתוב משה את מוצאיהם", וחזר ואמר: "ואלה מסעיהם למוצאיהם", כי האחד הוא יציאת ישראל ממצרים, והשני יציאתנו מן הגלות החל הזה, ולפי שכבר התחיל להזכיר "אלה מסעיהם" על המסעות לשעבר, על כן אמר "ואלה מסעיהם" לעתיד ביציאה שניה, כענין שכתוב: (ישעיה יא, יא) "וסיף ה' שנית ידו" וגו', והקב"ה ברחמיו ימהר יחישה מעשהו, מעשה הגאולה, בקרוב, ונגילה ונשמחה בו.

4. צרור המור במדבר פרשת מסעי

ולהורות שיש באלו המסעות דבר גדול. אמרו רבותינו ז"ל שנכתבו כאן שנים וארבעים מסעות. רמז לשם המפורש של שנים וארבעים. הוא שם של אבגית"ץ הרמז בפרשת בראשית במספר הימים. והם שבעה תיבות ובכל אחד יש בו ששה אותיות עולים שנים וארבעים וכל אחד יוצא מיומו. אבגית"ץ מיום הראשון. קר"ע שט"ן יוצא מיום שני. לפי שבו נברא גיהנם. וכן כולם על זה הדרך. ולכן נכתבו בכאן שנים וארבעים מסעות. כנגד זה השם של שנים וארבעים הרמז באומרו השם במ סיני בקודש. לרמז שיש באלו המסעות דבר גדול. והוא חותם התורה כולה. וכמו שהתורה התחילה בימי בראשית שבם רמז שם ה' ב"ם. כן סיימה בפרשת אלה מסעי בספור שנים וארבעים מסעות שהם כנגד שם של שנים וארבעים שהזכרנו. לרמז שהתורה כולה כלולה וקשורה וחתומה בחותם אחד. בסוד ה' אחד ובסוד ה' במ. ואין בה פירוד וחילוק אלא שהיא קשורה תחלתה בסופה וסופה בתחלתה. ולכן כתב באלו המסעות ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ השם. להורות לנו שיש בהם דבר גדול. ולכן התורה כולה עם ספר אלה הדברים כלולה בסוד שנים ושלישים נתיבות חכמה. ולכן התחילה התורה בבי"ת של בראשית וסיימה בלמ"ד של ישראל. לרמז שנים ושלישים נתיבות חכמה. ואחר שאלו המסעות הם במספר במשקל. רומזים לשם של שנים וארבעים בסוד ה' במ. אין להפסיק החזן בקריאת הפרשה. אלא שיקראם כולם עם אדם אחד. בענין שיהיה המשכן אחד:

וכן נראה שנכתבו בכאן אלו המסעות בשם ה'. להשרישנו שרש ובטחון גדול בגאולה העתידה. ובענין הצרות העוברות עלינו. ולחזק ידים רפות. לפי שהשם צופה ומביט עד סוף כל הדורות וראה הגליות שיעברו עלינו. ובפרט הגלות הרביעי החזק. וכתב אלו המסעות להבטיחנו בטחון גדול וחזק. כי אף על פי שנעבור צרות רבות ורעות. השם יחיינו ויוציאנו מגלותינו. כמו שעשה ביציאת מצרים שהיו מעונים זה כמה שנים בעבודת פרך. והשם שלח להם מושיעים להצילם מצרותם. ולכן התחיל ואמר אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים ביד משה ואהרן. וכי עד עכשיו לא ידענו שמשה ואהרן עשו את כל המופתים לפני פרעה להוציא את בני ישראל ממצרים. שכתב בכולם שיצאו ביד משה ואהרן. אבל הרמז בזה כי כמו שישראל אף על פי שלא היו ראויים לצאת ממצרים לפי מעשיהם. נגאלו ביד משה ואהרן ובזכותם. כן יהיה בגאולת העתידות שישלח להם מושיע ורב להושיעם. ובפרט בגאולה הרביעית יגאל על יד שני משיחים משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. ולפי שיש באלו השנים וארבעים מסעות דבר גדול בסוד גאולתינו. אמר ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ השם. להורות שנכתבו על פי השם. ושם ה' במ רמז בהם. שהוציאם מצרה לרוחה. ואפילו שעברו רעות רבות וצרות ויצאו מרעה אל רעה. לא עשה בהם כלה בסוד השם הרמז באלו המסעות. וזה להבטיחנו כי כן יעשה השם בגאולה העתידה. שאע"פ שנהיה נעים ונדים מהר לגבעה וממלכות למלכות ומגירוש לגירוש. מארץ ישראל לחוצה לארץ ומצרפת לספרד ומספרד למלכות ישמעאל ויענונו. ויושב קדם סלה ישמרנו. כי בעונותינו גלות ירושלם אשר בספר דכבר נתגרשו כולם ולא נשאר איש בכל המלכות. זולתי הנשארים אשר נשארו מן השבי ומן המלקוח ומן הדבר והרעב. נסים ופלטות מחרב אדום למלכות פרס ולמלכות ישמעאל. והנם כל המון ישראל מכל גלות ספרד במלכות פא"ס. עד שנתקיים בנו בעונותינו ונשאתם מתי מספר תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרוב. ואנו בטוחים בה' שיוציאנו מגלותינו ומדלותינו כמו שהוציא לאבותינו ממצרים. אף על פי שלא נהיה ראויים וכל זה מצד רחמיו:

ויש לנו להבין ולחקור באלו המסעות. שלא לחנם נכתבו בתורה כאומרו אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו על יד משה ואהרן. ולא די זה אלא שכתב ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה'. והזכיר כל המסעות בפרט ויסעו מרעמסס וכו'. וכל המסעות היו שנים וארבעים מסעות שהלכו בארבעים שנה. והתורה כתבה כמתמה. מזה ראו דבר גדול אלה מסעי בני ישראל. וכן ראו דבר גדול כי הנם כתובים על ספר הישר ע"פ ה' להצטער בצרתם. וא"כ כשיבא אותו עת רמז בדברי הנביאים באחרית הימים. ויקשב ה' וישמע התלאות והמסעות והמאורעות הכתובות בספר זכרון לפניו. מיום אשר גלינו מארצנו עד היום הזה שהוא קרוב מאלף וחמש מאות שנה. יעלו המסעות לאין מספר כשתוציא אלף וחמש